

JAARVERSLAG 2025

FILM_{BY}
THE SEA

The bottom of the page features several thick, yellow, wavy lines that resemble stylized waves or a brushstroke, extending across the width of the page.

INHOUD

3 Inleiding

5 Programma

- Film & Literatuur
- Film & Literatuur competitie en vakjury
- Van boek naar doek
- Jongerenjury en International Student Jury 2025
- Career Achievement Award 2025 - Monique van de Ven

8 Programmalijnen

- Zeeuws licht
- Panorama
- Vive le cinéma!
- Documentaires
- Late Night Movies

10 Focusprogramma's

- 40 Jaar Studio Ghibli
- Nederlands-Indië
- Caribbean Focus
- Slavernijverleden
- LHBTQIA+
- Meet the Jury
- Het Filmgesprek

13 Specials

Filmconcert, Masterclasses, Openluchtvoorstelling, VR project Helse machine, Kinderprogrammering, Filmdiner, Minimal Movies reünie, Wilde mossels 25 jaar, Best of Tegenstroom, The Blues Brothers sing-along, Best of Film by the Sea

15 Samenwerking, ontmoeting met partners en publiek

Openings- en slotavond & Awards Ceremony, PZC dag, Filmkrantdag, Satelliettheaters en voorstellingen, De Baaierd, Online-programma

16 Educatie

Beeldgeletterdheid en mediawijsheid, Primair onderwijs, Voortgezet en middelbaar (beroeps)onderwijs, Bereik en resultaten, Reflectie en betekenis

18 Industry-events

Van boek naar doek, CineZee Industry Day

20 Organisatie en uitvoering

- Bestuur, Team en nieuwe professionals
- Partners, samenwerking en financiering
- Publiek, marketing en communicatie
- Codes, inclusiviteit, duurzaamheid, toegankelijkheid
- Maatschappelijke betekenis en impact

28 Bijlagen

- A - Begroting en voorlopig Resultaat 2025
- B - Fact sheet 2025
- C - Teamlijst 2025
- E - Colofon 2025

Inleiding

De 27e editie van Film by the Sea, die plaatsvond van 12 tot en met 21 september in Pathé Vlissingen, is succesvol verlopen. Het festival noteerde **45.446** bezoeken, een stijging van **9,2%** ten opzichte van vorig jaar. De recette steeg met **8,8%**.

Met name het openings- en het slotweekend zorgden voor zeer volle zalen en levendige festivaldagen, met veel nationale pers aandacht voor eregast Monique van de Ven. Het publiek wist het brede programma - van boekverfilmingen en internationale premières tot Zeeuwse producties - goed te vinden en te waarderen. Dit kwam ook tot uiting in het uitgebreide **publieksonderzoek**, dat dankzij een andere aanpak dit jaar door ruim 900 bezoekers werd ingevuld.

Het educatieprogramma

De voorstellingen voor primair en voorgezet onderwijs trokken **8.055** deelnemers, een stijging van **8,3%** ten opzichte van vorig jaar.

Best bezochte films

De best bezochte film van het festival was *een vrouw als monique* van Claire Pijman, gevolgd door *Downton Abbey: The Grand Finale* van Simon Curtis en *Zeemansvrouwen, een soort vrijheid* van Helge Prinsen.

Publieksfavorieten

Volgens de publiekspoll van Film by the Sea waren dit de top 3 publieksfavorieten: *Nawi: Dear Future Me* van Valentine Chelluguet, Apuu Mourine, Kevin Schmutzler en Tobias Schmutzler, gevolgd door *Lampje* van Margien Rogaar en *Put Your Soul on Your Hand and Walk* van Sepideh Farsi. De gemiddelde waardering van de films lag hoger dan ooit. 51 van de 74 beoordeelde films kregen een 4 of meer op een schaal van 1 tot en met 5. Het complete overzicht is [hier](#) te vinden.

Succesvolle buitenbioscoop

Ook de gratis buitenbioscoop op het strand, waar ruim 1.800 bezoekers met de voeten in het zand konden genieten van de film *La La Land*, was een publiekslieveling en droeg bij aan de unieke festivalsfeer.

Zeeuwse films

Zeeuwse producties, gepresenteerd in het kader van de programmaliijn Zeeuws Licht en tijdens de Dag van de Zeeuwse film, trokken dit jaar uitzonderlijk veel publiek. Met uitverkochte zalen voor de premières en vertoningen van *Zeemansvrouwen, een soort vrijheid* van Helge Prinsen, *Zwaar plat* van van Tom Druppers, *Koude grond* van Fifi Visser, *Reynier de Muynck – Leven tussen donker en licht* van Dhiney Ramos en Bo van Scheyen, en *De toorn* van Rob Maaskant en Paco Maaskant.

Hiermee bevestigt Film by the Sea zijn rol als hét podium voor de bloeiende Zeeuwse cinema. Het recordaantal inzendingen en de hoge kwaliteit vielen dit jaar nadrukkelijk op.

Overkoepelend thema #HOOP

Dit jaar had het festival een overkoepelend thema: **#HOOP**. Met inspirerende verhalen in hachelijke tijden, zoals *Patatje oorlog*, de documentaire van Jessica van Tijn en Pamela Sturhoofd over twee Nederlandse patatbakkers, die regelmatig naar het door oorlog getroffen Oekraïne rijden om iedereen gratis van friet te voorzien. Of films met hoopvolle thema's, zoals *Ellis Park*, over de briljante en onorthodoxe musicus Warren Ellis, bekend van Nick Cave and the Bad Seeds, die in de bossen van Sumatra een door de Nederlandse activiste Femke den Haas gerunde opvangplek voor mishandelde dieren steunt. Of de prachtige anime-films van Hayao Miyazaki en Studio Ghibli, die dit jaar 40 jaar bestaat en waaraan een speciaal programma was gewijd.

Betrokkenheid binnenstad

Met samenwerking op programma's, speciale festivalmenu's, versierde etalages en modeshows trokken Vlissingse ondernemers zelf extra bezoekers en versterkten zij de levendige festivalsfeer in de stad. De samenwerking met de lokale horeca benadrukte de sterke band tussen Film by the Sea en Vlissingen, iets wat het festival de komende jaren verder wil uitbouwen.

Artistiek directeur Jan Doense zegt over de afgelopen editie: *"Het is geweldig om te zien hoe ons publiek dit jaar in zulke grote getale naar het festival in Vlissingen en de satellietlocaties is gekomen. De volle zalen, de overweldigende aandacht voor Monique van de Ven in de landelijke pers en de enorme belangstelling voor de Zeeuwse films laten zien dat Film by the Sea stevig geworteld is in Zeeland en tegelijk een nationaal bereik heeft. Dat is precies de balans waar we als festival voor staan."*

Film by the Sea door het jaar

Inmiddels is Film by the Sea door het jaar weer opgestart op de dinsdagmiddag en -avond in Pathé Vlissingen. FbtS organiseert deze vertoning op eigen kracht en zonder extra middelen, om ook door het jaar de arthouse filmcultuur in Zeeland levend te houden. Een aantal regionale theaters sluit aan bij deze arthouse programmering, te weten fiZi Zierikzee, Podium 't Beest Goes, Ledeltheater Oostburg, Cinema Paradiso/C-Cinema Bergen op Zoom en Terneuzen.

Over Film by the Sea 2026

Film by the Sea is het vierde filmfestival van Nederland, het grootste regionale filmfestival en jaarlijks één van de belangrijkste culturele evenementen in Zeeland. De 28e editie zal plaatsvinden van 11 tot en met 20 september 2026.

Jan Doense en Marjan van der Haar (directie) en Team Film by the Sea, december 2025

Programma

In 2025 presenteerde Film by the Sea een programma waarin een breed en divers aanbod van kwaliteitsfilms en met een focus op boekverfilmingen centraal stond. Daarbij hield het festival de vinger stevig aan de pols van de tijdgeest. Als altijd werden er films uit alle windstreken geprogrammeerd, waarin relevante verhalen verteld werden en urgente maatschappelijke thema's aan de orde kwamen. Hieronder volgt een uiteenzetting van de programmalijnen zoals gepresenteerd tijdens Film by the Sea 2025

De programmalijnen van Film by the Sea zijn de afgelopen jaren stevig neergezet. Als publieksfestival programmeert Film by the Sea breed; er is voor ieder wat wils en tegelijkertijd wordt de bezoeker uitgenodigd om buiten de eigen comfortzone te gaan. De volgende zes programmalijnen plus één nieuwe bieden de bezoeker houvast:

Film & Literatuur

Film by the Sea is het grootste platform voor boekverfilmingen in Nederland en ook internationaal een van de weinige filmfestivals met deze focus. Dit jaar werden 22 boekverfilmingen geselecteerd, waarvan er acht meedongen naar de Film & Literature Award. Daarnaast omvatte het Film & Literatuurprogramma contextualiserende inleidingen, literaire documentaires en verdiepende gesprekken met auteurs en scenarioschrijvers onder de noemer 'Van boek naar doek'.

Film & Literatuur competitie en vakjury

Dagelijks beleefde één van de competitiefilms zijn festivalpremière. De winnaar werd aangewezen door een Vakjury, bestaande uit professionals in diverse vakgebieden en zo mogelijk een binding met Zeeland. De Vakjury bestond dit jaar uit **Digna Sinke** (filmmaakster en voorzitter, afkomstig uit Zeeland), **Corine Nijenhuis** (schrijfster, winnares Zeeuwse Boekenprijs), **Martin Rombouts** (schrijver, performer en regisseur), **Maarten Inghels** (beeldend kunstenaar, schrijver en dichter) en **Shariff Nasr** (regisseur, schrijver en stand-up comedian). Ieder jurylid koos ook een film uit voor het programmaonderdeel 'Meet the Jury'.

Winter in Sokcho, Zuid-Korea, Frankrijk (2024). Regie: Koya Kamura. Scenario: Koya Kamura, Stéphane Ly-Cuong. Naar de roman 'Hiver à Sokcho' van Elisa Shua Dusapin, in het Nederlands verschenen als 'Winter in Sokcho'.

Bergers, Frankrijk (2024). Regie: Sophie Deraspe. Scenario: Sophie Deraspe, Mathyas Lefebure. Naar de roman 'D'où viens-tu, berger?' van Mathyas Lefebure.

Sukkwan Island, Groot-Brittannië, Noorwegen, Frankrijk, Finland, België (2025). Regie: Vladimir de Fontenay. Scenario: Vladimir de Fontenay. Naar de roman 'Legend of a Suicide' van David Vann, in Nederland verschenen als 'Legende van een zelfmoord'.

El talento, Spanje (2025). Regie: Polo Menárguez. Scenario: Polo Menárguez, Fernando León de Aranoa. Naar de novelle 'Fräulein Else' van Arthur Schitzler, in Nederland verschenen als 'Juffrouw Else'.

Das Verschwinden des Josef Mengele, Frankrijk, Duitsland, Mexico, Uruguay, Letland, (2025). Regie en scenario: Kirill Serebrennikov. Naar de roman 'La disparition de Josef Mengele' van Olivier Guez, in Nederlands verschenen als 'De verdwijning van Josef Mengele'.

Little Amélie or the Character of Rain, Zuid-Korea, Frankrijk (2025). Regie: Maïlys Vallade, Liane-Cho Han Jin Kuang. Scenario: Liane-Cho Han Jin Kuang, Aude Py, Maïlys Vallade, Eddine Noël. Naar de roman 'Metaphysique des tubes' van Amélie Nothomb, in Nederland verschenen als 'Gods ingewanden'.

Long Good Thursday, Finland (2024). Regie: Mika Kaurismäki; Scenario: Sami Keski-Vähälä, naar de roman 'Mielensäpahoittajan rakkaustarina' ('Een liefdesverhaal van een hartenbreker') van Tuomas Kyrö.

TKT, België, Luxemburg (2024) Regie: Solange Cicurel; Naar de roman 'Tout ira bien' van Elena Tenace.

In het film- en literatuurprogramma toonde Film by the Sea ook – buiten competitie – meerdere bijzondere boekverfilmingen, waaronder *'The Tasters'* - het op waargebeurde feiten gebaseerde verhaal van de vrouw, die tijdens de Tweede Wereldoorlog gedwongen werd als voorproefster te werken voor Adolf Hitler. *'Le répondeur'* is een Franse film, waarin een jonge imitator, Baptiste, het werk van een romanschrijver overneemt door diens telefoon op te nemen - met komische en verwarrende situaties tot gevolg. En de documentaire *'Art Spiegelman: Disaster Is My Muse'*, over de schrijver en tekenaar maker van de Pulitzer Prize-winnende graphic novel 'Maus', belicht de kracht van kunst in tijden van politieke onrust.

Van boek naar doek

Onder de literaire programmering valt ook een publieksprogramma van Van boek naar doek (te onderscheiden van het industryprogramma onder dezelfde noemer). Hierin worden auteurs van verfilmde romans en de scenarioschrijvers in verdiepende gesprekken bevraagd over het traject van bewerking tot verfilming. Voorafgaand aan de gesprekken worden de films in kwestie vertoond.

Maandag 15 september: *Publieke werken* met schrijver Thomas Rosenboom, scenarioschrijver **Frank Ketelaar** en regisseur **Joram Lürsen**. Gespreksleidster: **Floortje Smit**.

Dinsdag 16 september: *Dorsvloer vol confetti* met schrijfster Franca Treur, scenarioschrijfster **Chris Westendorp** en regisseuse **Tallulah Schwab**. Gespreksleidster: **Stine Jensen**.

Woensdag 17 september: *Lampje* met schrijfster **Annet Schaap**, scenarioschrijfster **Mieke de Jong** en regisseuse **Margien Rogaar**: Gespreksleidster: **Anna van Praag**.

Donderdag 18 september: *Phileine zegt sorry* met schrijver **Ronald Giphart** en scenarioschrijver en regisseur **Robert Jan Westdijk**. Gespreksleidster: **Floortje Smit**.

Jongerenjury en International Student Jury 2025

De **Jongerenjury** van Film by the Sea vormt al jaren een levendig onderdeel van het festival. Acht jongeren tussen de 16 en 25 jaar verblijven tijdens het festival op het historische zeilschip de Vrijbouter, volgen workshops, kijken films en nemen deel aan ontmoetingen met makers en professionals. Onder begeleiding van experts leren zij kritisch kijken, argumenteren en gezamenlijk tot een oordeel te komen. Hun week begint met de workshop *How to Judge a Film* en eindigt met de uitreiking van de **Prijs van de Jongerenjury** tijdens de Awards Ceremony. Naast het kijken van films nemen zij deel aan creatieve activiteiten, zoals het opnemen van een videoclip met een Zeeuwse band, waardoor film, muziek en jongerenparticipatie op een natuurlijke manier samenkomen. De juryleden delen hun ervaringen op sociale media en geven het festival daarmee een eigen, jonge stem op platforms als Instagram en TikTok, wat bijdraagt aan een groter en jonger publieksbereik. De Prijs van de Jongerenjury ging dit jaar naar *Nawi* van Vallentine Chelluguet, Apuu Mourine, Kevin Schmutzler, Tobias Schmutzler.

De **International Student Jury** bestaat uit studenten uit o.a. Nederland, België, Duitsland en Frankrijk, die tijdens het festival samen acht van tevoren genomineerde films beoordelen. Onder leiding van coach Robin Duim en met workshops door professionals, leren zij analytisch kijken en discussiëren over film vanuit verschillende culturele perspectieven. Gedurende tien dagen bezoeken zij vertoningen, schrijven reflecties en presenteren hun gezamenlijke winnaar tijdens de Awards Ceremony. Het programma biedt studenten een unieke kans om kennis te maken met de professionele praktijk van een filmfestival – van programmering en publiekswerking tot

filmkritiek en productie – en stimuleert internationale samenwerking en uitwisseling. De **International Student Jury Award** ging dit jaar naar *Where the Wind Comes From* van Amel Guellaty.

Zowel de Jongerenjury als de International Student Jury zijn belangrijk voor de toekomst van Film by the Sea. Ze laten zien dat film een verbindend medium is én dat een culturele organisatie een plek kan zijn waar jongeren actief kunnen bijdragen en leren. Film by the Sea wil jongeren niet alleen bereiken als publiek, maar ze ook betrekken als **makers, critici en organisatoren**. Door hen een rol te geven binnen het festival ontstaat een duurzame relatie tussen jong talent en de culturele praktijk in Zeeland.

In 2025 zette Film by the Sea verder in op deze jongerengerichte aanpak. Zo bood het festival meerdere stageplaatsen aan en is het erkend leerbedrijf voor **Scalda**. Twee mbo-stagiairs maakten deel uit van het productieteam, terwijl een student van de **Willem de Kooning Academie (BA Leisure & Events Management)** meewerkte aan de randprogrammering en een student van **St. Joost School of Art & Design** verantwoordelijk was voor audiovisuele content. Deze samenwerking met onderwijsinstellingen versterkt niet alleen de band tussen onderwijs en cultuur, maar zorgt ook voor nieuwe perspectieven, frisse ideeën en continuïteit binnen de festivalorganisatie.

De combinatie van Jongerenjury, International Student Jury en de inzet van stagiairs zorgt ervoor dat Film by the Sea steeds meer een **leeromgeving voor jong talent** wordt: een plek waar jongeren kunnen ontdekken, creëren en ervaren dat werken in de culturele sector inspirerend en toekomstbestendig is. Hun betrokkenheid vergroot het bereik van het festival, versterkt de diversiteit van het team en draagt bij aan de ontwikkeling van een nieuwe generatie cultuurmakers die letterlijk en figuurlijk mee aan het roer staan van Film by the Sea.

Career Achievement Award 2025 – Monique van de Ven

De **Career Achievement Award** is de oeuvreprijs van het festival. Eerder werd de prijs toegekend aan internationale grootheden als Sophia Loren, en Bruno Ganz, maar ook aan Nederlandse makers als Paul Verhoeven en Raymond Thiry. Daarmee onderstreept Film by the Sea zijn unieke mix van internationale allure en nationale trots.

De Film & Literature Award en de Career Achievement Award, voorstellende Europa op de stier, werden ontworpen door kunstenaar **Aatje Veldhoen**.

De Career Achievement Award van Film by the Sea ging dit jaar naar **Monique van de Ven**. Een huldeblijk aan een actrice, die al sinds het begin van de jaren 70 tot de absolute royalty van de Nederlandse film behoort. Tevens ging Claire Pijmans nieuwe film *een vrouw als monique*, met Monique van de Ven en Joes Brauers in de hoofdrollen, in wereldpremière. Pijman, die in 2019 een Gouden Kalf won met haar documentaire-essay *Living the Light* over cameraman Robby Müller, liet Van de Ven zichzelf spelen in dit docudrama, waardoor zij dicht bij haar emoties komt. Om een portret van Monique van de Ven te maken, bleek een speelfilm de best passende vorm.

Monique van de Vens overrompelende debuut als de levenslustige maar gedoemde Olga in *Turks fruit* (1973) van Paul Verhoeven, naar de roman van Jan Wolkers, was goed voor 3,3 miljoen bioscoopbezoekers en is nog steeds de best bezochte Nederlandse film aller tijden. Gedenkwaardige rollen volgden. Zoals het getroebleerde titelpersonage in Nouchka van Brakels *Een vrouw als Eva* (1979), een van de eerste feministische films van Nederlandse bodem. Of de stoere duikster Laura uit Dick Maas' horrorhit *Amsterdamned* (1988). Over royalty gesproken; koningin van het schaakbord was ze in de magische jeugdfilm *Lang leve de koningin* (1995) van Esmé Lammers. Ook op het tv-scherf was Monique van de Ven lange tijd een vertrouwde verschijning, van *Sil de strandjutter* (1976) tot *Spangen* (1999-2006) en *Dokter Deen* (2012-2018). In 2008 maakte ze haar regiedebuut met *Zomerhitte*, een terugkeer naar het werk van schrijver Jan Wolkers.

Haar rol in *Romeo* (1990) van Rita Horst, over een echtpaar dat hun kind verliest tijdens de zwangerschap, vormde misschien wel de grootste uitdaging uit haar carrière. De hartverscheurende lijdensweg van de hoofdpersonen leverde haar een tweede Gouden Kalf op, na die voor *De schorpioen* (1984). In 2018 ontving ze het Gouden Kalf voor de Filmcultuur.

Programmaliijnen

Zeeuws licht

Niet eerder werden er zoveel films ingezonden voor het programmaonderdeel Zeeuws Licht als dit jaar. De Zeeuwse cinema groeit en bloeit! Traditiegetrouw geeft Film by the Sea Zeeuwse filmmakers veel ruimte om zich op het festival te presenteren. Het festival presenteerde dit jaar dertig Zeeuwse films, gekozen uit een recordaantal van vijftig inzendingen. Er werd op zaterdag 13 september geopend met *Zeemansvrouwen, een soort vrijheid* van **Helge Prinsen**. Voorafgaand aan de openingsfilm werden twee korte films vertoond, die eenmalig te zien waren: *A Conversation with a Snared Fox at the End of a Field* van **Tessa Blom**, de winnaar van Kunstbende, en *Billie's Tale* van **Kasper Mols** en **Rutger-Jan Cleiren**.

2025 bleek een uitzonderlijk vruchtbaar jaar voor de Zeeuwse film. Met name de korte fictiefilms waren dit jaar van zeer hoog niveau. De lange documentaires behandelden een veelheid aan onderwerpen, variërend van de Goese kunstenaar *Reynier de Muynck - Leven tussen donker en licht* van **Dhiney Ramos** en **Bo van Scheyen** en de flamingo's die elk jaar neerstrijken in de Grevelingen in *Nebula* van **Ronald Faber**, tot kickbokser Thian de Vries in *Zwaar plat* van **Tom Druppers** en *Een zwakke geest, een sterk geloof* van **Anke Tanihatu** en **Margot Schotel**, over het voormalige psychiatrisch ziekenhuis 'Vrederust' in Halsteren.

Gedurende het festival gingen er dagelijks twee à drie Zeeuwse films in première. Op zaterdag 20 september vond de Dag van de Zeeuwse film plaats, waarop alle Zeeuwse films van de voorafgaande dagen plus nog een paar meer werden vertoond. Aan het eind van deze dag werden ook de Zeeuwse Filmprijzen uitgereikt tijdens de Awards Ceremony.

Zeeuwse films in competitie

Korte fictiefilms

A Perfect Night - Angelo Raaijmakers * Winnaar *

Doen alsof - Bart van der Kruijs

Pedro - Mathilde Brunet

Maturation Station - Melissa Mabeesoone

Fugue - Joël Duinkerke

Korte documentaires

Tussen liefde en leegte - Fee Janssen

Nebula - Ronald Faber

Dead Zones - Suzette Bousema

De dodendraad - Kasper Mols

De Muziek - Pien Vroonland *Winnaar*

Lange documentaires

Mijn broer - Koert Davidse * Winnaar *

Zeemansvrouwen, een soort vrijheid - Helge Prinsen

Cursed Engines, Sacred Roads - Wessel Arendts,
Robert Polak

Koude Grond - Fifi Visser

De Chanoekia - Frank Herrebout

De regionale filmindustrie in het algemeen en de Zeeuwse in het bijzonder is sterk in opkomst. In de loop der jaren is er een hecht en groeiend netwerk van Zeeuwse makers ontstaan. Verhalen uit de regio spreken tot de

verbeelding. Ook bij Film by the Sea is die belangstelling voor regionale films en makers zichtbaar, en de programmalijn Zeeuws licht wordt dan ook steeds belangrijker.

Panorama

De sectie Panorama van Film by the Sea toont jaarlijks de nieuwste internationale kwaliteitsfilms. Het zijn vaak titels die eerder succes boekten op grote festivals als Berlijn of Cannes. Daarom kan Panorama gezien worden als een “Best of the Fests” programmalijn, met premières van films die nog niet in Nederland te zien waren. Zo brengt Panorama de actuele wereldcinema naar het publiek in Zeeland.

Ongeveer 30% van de Panoramatitels is eigen import en eenmalig in Nederland te zien tijdens Film by the Sea. Sommige van deze films worden speciaal voor het festival in het Nederlands vertaald en ondertiteld. Veel van de Panoramatitels - ook de Nederlandse distributietitels - zijn na het festival niet of nauwelijks meer in Vlissingen en Zeeland te zien. Zodoende biedt Film by the Sea het publiek in de regio de kans bijzondere films op het grote doek te zien zonder daarvoor naar de Randstad te hoeven reizen.

Vive le cinéma!

Van oudsher houdt het publiek van Film by the Sea van Franse en Franstalige films. Onder de noemer Vive le cinéma! presenteert het festival een non-competitieve selectie van de beste en spraakmakendste nieuwe Franstalige films. De openingsfilm van Vive le cinéma was dit jaar *Mon inséparable*, het debuut van Anne-Sophie Bailly over een moeder (Laure Calamy) met een volwassen, verstandelijk beperkte zoon, die zelf vader wil worden. Dit jaar omvatte het programma 23 films. De opening van Vive le cinéma! wordt traditioneel bijgewoond door de Franse ambassadeur in Nederland en de honorair consul in Zeeland.

Documentaires

De documentaire heeft een enorme opmars gemaakt in bioscopen en filmtheaters. Ook Film by the Sea kent een compacte, succesvolle programmalijn met documentaires. Met een focus op verhalende documentaires wordt de werkelijkheid van dichtbij en veraf naar Vlissingen gebracht. Dit jaar vertoonde het festival o.a. *The Crossing* van **Natasja van Wijk**, waarin een groep van vijftwintig Nederlandse tieners in maart 2020 naar de Caraïben om vijf weken lang met het grote zeilschip De Wyld Swan te varen. Maar dan slaat de coronapandemie toe. *Wisdom of Happiness* van **Barbara Miller** is een portret van de Dalai Lama, bijna negentig jaar oud, maar nog altijd wijs, charismatisch en geliefd over de hele wereld. In samenwerking met Podium De Piek werd de muziekdocumentaire *Black Sabbath: The End of The End* vertoond, over de recent overleden muziklegende Ozzy Osbourne, leadzanger van de legendarische heavy metalband Black Sabbath.

Late Night Movies

Uit publieksonderzoek bleek dat sommige bezoekers van Film by the Sea graag meer horrorfilms en thrillers willen zien. Festivaldirecteur **Jan Doense** is expert op het gebied van genrefilms en is dus de aangewezen persoon om een kleine maar fijne selectie van dit soort films samen te stellen. Deze worden dagelijks later op de avond gepresenteerd. Dit jaar omvatte de selectie o.a. de spraakmakende body horrorfilm *Together*, de thriller *Dangerous Animals*, waarin een seriemoordenaar zijn slachtoffers aan de haaien voert, en de boekverfilming *The Rule of Jenny Pen*, waarin de bewoners van een bejaardenhuis geterroriseerd worden door een medebewoner.

Focusprogramma's

Naast de programmalijnen presenteerde Film by the Sea ook diverse focusprogramma's.

40 Jaar Studio Ghibli

In het kader van het veertigjarig bestaan van Studio Ghibli, de beroemde Japanse animatiestudio, vertoonde Film by the Sea twee documentaires; Miyazaki: Spirit of Nature en het ontroerende *Hayao Miyazaki and the Heron*, over het maakproces van zijn (echt) allerlaatste film - en hoe het overlijden van collega Isao Takahata daarop impact had. Beide documentaires geven een uniek inkijkje in de mens en de kunstenaar Miyazaki, interessant voor iedereen die kennis wil nemen van zijn films en werk, en een must voor de fans.

Daarnaast waren meerdere animatiemeesterwerken opnieuw te zien. *My Neighbor Totoro* (1988), die de officiële mascotte van de studio werd; *Princess Mononoke* (1997), destijds door de toonaangevende Amerikaanse filmcriticus Roger Ebert onthaald als "one of the most visually inventive films I have ever seen"; en de Oscarwinnaars *Spirited Away* (2001) en *The Boy and the Heron* (2023), alle geschreven en geregisseerd door Miyazaki. Van studio-collega Takahata wordt het gerestaureerde *Grave of the Fireflies* vertoond. Deze tijdloze klassieker over een broer en een zus die in de nadagen van de Tweede Wereldoorlog, na een vernietigend Amerikaans bombardement, proberen te overleven, is een indringend portret van onschuld, verlies en menselijkheid.

Nederlands-Indië

Anak Indië van **Hetty Naaijens-Retel Helmrich** is een documentaire over de geschiedenis van het Nederlands-Indisch cultureel erfgoed. De film belicht wat het betekent om tussen twee culturen te leven, aan de hand van animaties, muziek en veel persoonlijke verhalen van bekende Indo's.

Daarnaast ging *Koude grond* van **Fifi Visser** en **Gijs Haak** tijdens Film by the Sea in première, over de nog altijd onderbelichte geschiedenis van de Molukse gemeenschap in Zeeland. In 1951 kwamen duizenden Molukkers – meest voormalig KNIL-militairen en hun families – naar Nederland, in afwachting van een vrije Molukse republiek die er nooit kwam.

Caribbean Focus

Film by the Sea werkt samen met het Curaçao International Film Festival. Daarom werd er tijdens het festival een selectie van de bij CIFF geselecteerde films vertoond. *Listen to the Voices* is de winnaar van de Yellow Robin Award 2025. *Lázaro and the Shark* ontving een Special Jury Mention. Het Caribbean Focus - CineBlok Fictie bevatte zes korte fictiefilms en het CineBlok Docu twee documentaires. Diverse makers en medewerkers, onder wie filmmaker **Maxime Jean-Baptiste** (*Listen to the Voices*) en architect **Lyongo Juliana** (*Kombiná*), waren aanwezig bij Film by the Sea om hun films te presenteren.

Slavernijverleden

Film by the Sea bood voor het vierde jaar een podium voor de dialoog over het slavernijverleden, samen met Ketikoti Zeeland. Dit jaar was er wederom ook het slavernijspel, een levensgrote versie van 'Wie is het?' rond het thema: "Wat weet jij van de slavernij en de rol van Nederland?". Meer info: <https://gesprekslavernijverleden.nl/>. Aansluitend op de film *Furcy* vond een filmgesprek plaats met **Angelique Duijndam** (zie het Filmgesprek). Tenslotte was tijdens Film by the Sea het Vlissingse slavernijmonument KOM, ontworpen en gebouwd door kunstenaar **Zeus Hoenderop**, in de festivalbioscoop te zien. Film by the Sea heeft zich gecommitteerd om dit te blijven doen totdat KOM een vaste plek in de stad gevonden heeft.

Oekraïne

Net als vorig jaar vertoonde Film by the Sea was films die te maken hebben met de oorlog in Oekraïne. *Mr. Nobody against Putin* is een spannende documentaire over een basisschoolonderwijzer in een Russisch stadje, die zich op eigen wijze verzet tegen Poetins oekaze om kinderen te drillen tot patriottische soldaten. In de documentaire *Patatje oorlog* van **Jessica van Tijn** en **Pamela Sturhoofd** (aanwezig bij het festival voor een Q&A) volgen we de ondernemers Franky en Coen, die met een frietkraam door Oekraïne reizen om vluchtelingen en militairen een moment van troost te bieden door gratis patat voor ze te bakken.

LHBTQIA+

In diverse programmalijnen van Film by the Sea waren dit jaar LHBTQIA+ films te zien. Via het filter 'Thema' zijn deze vindbaar in het filmoverzicht op onze website. *Drømmer* is het derde deel van de 'Sex Dreams Love' trilogie van Dag Johan Haugerud, waarvan eerder *Sex en Love* in de Nederlandse filmtheaters te zien waren. *Mijn broer* is een ontroerend portret van de broer van filmmaker Koert Davidse, Bart, die in de jaren 80 vanuit Zeeland naar Amsterdam vertrok en daar een ziekte opliep waarover nog niet gepraat werd: AIDS. Andere films met een LHBTQIA+ thema waren *Dreamers* van Joy Gharoro-Akpojotor, *El houb* van Shariff Nasr en *Des preuves d'amour* van Alice Douard.

Meet the Jury

Onder de noemer Meet the Jury werden vijf films vertoond, die het publiek de kans boden om nader kennismaken met de leden van de Vakjury.

El Houb; het speelfilmdebuut en de keuze van **Shariff Nasr**, is een licht-komisch drama over Karim, die zijn familie probeert te vertellen dat hij op mannen valt, iets wat niet goed uitpakt in de Marokkaans-Nederlandse gemeenschap. Een film over queerness, zelfacceptatie en familiebanden.

Glas, mijn Onvervulde leven; de keuze van **Corine Nijenhuis**, een komisch portret van en over Rogier Kappers, een 52-jarige, gepassioneerde ras optimist, die op de valreep zijn jeugdroom waar wil maken: beroemd worden als glasorgelspeler. Dat blijkt geen sinecure.

Hemelsleutel; de nieuwe film van juryvoorzitter **Digna Sinke** ging eerder in 2025 in première en toont een persoonlijke reflectie op ouder worden, bewaren, loslaten, en op de wonderlijkheid van het leven en relaties. Kenmerkend voor het werk van Digna Sinke, die in 2024 op het Nederlands Film Festival een Gouden Kalf ontving voor haar verdiensten voor de Nederlandse filmcultuur.

Soundtrack to a Coup d'état; de keuze van **Maarten Inghels**. Deze Oscargenomineerde archiefdocumentaire van de Belgische multimedia-artiest en regisseur Johan Grimont behandelt een onderbelichte episode van de Koude Oorlog en heeft een swingende soundtrack.

Spring Breakers; **Martin Rombouts** koos voor een schurende Amerikaanse actiekomedie uit 2012, geregisseerd door Harmony Korine. De film vertelt over vier studentes (Vanessa Hudgens, Ashley Benson, Selena Gomez en Rachel Korine), die een wegrestaurant in Florida overvallen tijdens hun voorjaarsvakantie.

Het Filmgesprek

Sommige films nodigden uit tot een langere gedachtewisseling na afloop. Daarom waren er vier films geselecteerd voor Het Filmgesprek. Na afloop van de vertoning vond in de zaal onder leiding van een moderator een nagesprek plaats, wat soms nog een verdieping kreeg met een intiem nagesprek in de Zeeuwse bibliotheek.

Maandag 15 september: *Put Your Soul on Your Hand and Walk*, een urgent en aangrijpend portret van de jonge Palestijnse fotografe Fatma Hassona die lacht, rouwt, liefheeft en blijft dromen te midden van een verwoestende oorlog. Kun je hoop levend houden in een hopeloze situatie? Filmgesprek met **Shariff Nasr** (film maker, Vakjurylid 2025) en **Simcha Zijlstra** (acteur en activist) onder leiding van **Janneke Stegeman** (voorzitter Kairos-Sabeel Nederland).

Dinsdag 16 september: *TKT*, jongerenafkorting voor 'maak je geen zorgen' ('t'inquiète'), krijgt in deze indrukwekkende film over cyberpesten een scherpe lading. Filmgesprek met **Josien de Graaf** (organisator Festival) over de impact van online pesten onder leiding van **Sonja Barentsen**.

Woensdag 17 september: *Furcy*, een aangrijpende film over de jarenlange juridische strijd van de tot slaaf gemaakte Furcy Madeleine. Over het slavernijverleden wordt bij Film by the Sea al enkele jaren een doorlopend gesprek gevoerd, dat dit jaar in het Filmgesprek werd voortgezet met **Angelique Duijndam** (Keti Koti Zeeland) en **Kris van Wezel** (gemeenteraadslid Vlissingen voor de Sociaal Liberale Fractie SLF) onder leiding van **Gerlinda Heywegen** (programmeur Film by the Sea).

Donderdag 18 september: *Anak Indië*, een mozaïekdocumentaire over het Nederlands-Indisch erfgoed anno nu. Filmgesprek met de maakster, **Hetty Naaijkens Retel-Helmrich**, en **Fifi Visser**, maakster van *Koude grond*, onder leiding van **Thamara Batenburg** (ambassadeur en gastspreker voor Veteraan in de klas).

Specials

Naast de programmalijnen zijn er de specials: highlights, die de filmprogrammering accentueren, contextualiseren en verdiepen.

Filmconcert

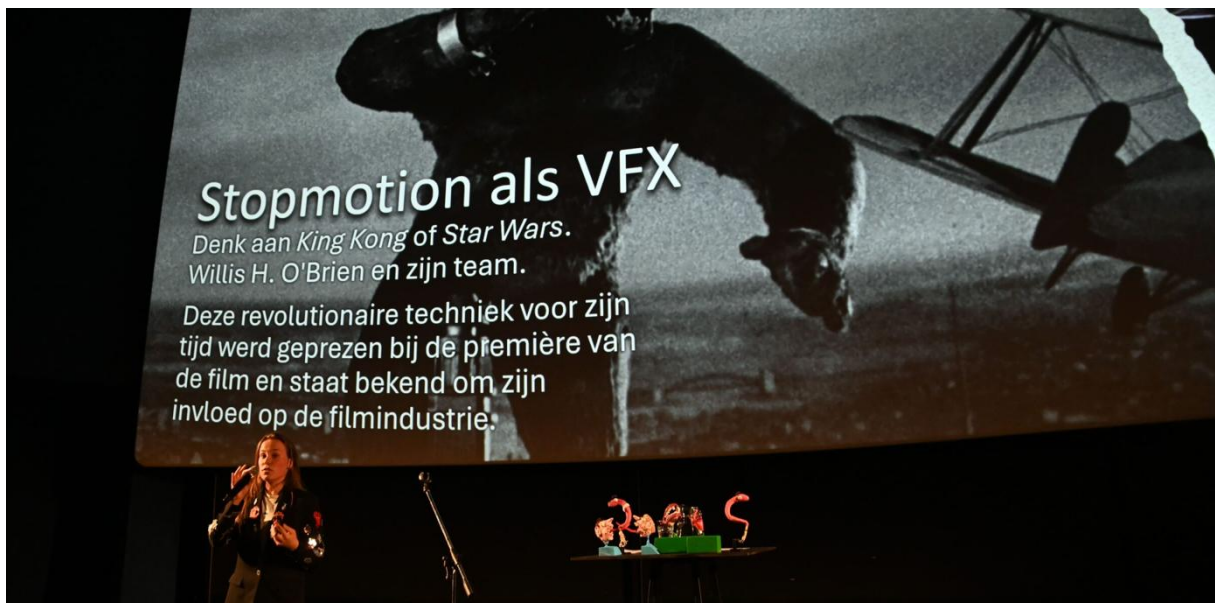
Het filmconcert is sinds 2020 een vaste waarde bij Film by the Sea. In samenwerking met de stichting Klassieke Muziek Vlissingen wordt jaarlijks in de Sint Jacobskerk een filmconcert georganiseerd, waarbij een stille filmklassieker live van muziek wordt voorzien. Met dit event combineert Film by the Sea verschillende disciplines en brengt het een kruisbestuiving van zowel organisaties als publieksgroepen tot stand. Dit jaar vertoonde Film by the Sea *A Song of Two Humans*, de klassieker van F.W. Murnau uit 1927, met een live score van en door componist **Kevin Toma**.

Masterclasses

Film by the Sea presenteerde dit jaar twee voor het publiek toegankelijke masterclasses.

Jannah Kips – Masterclass stop-motion animatie

Memoir of a Snail is een unieke, Oscargenomineerde stop-motionfilm van de Australische Adam Elliot (*Mary and Max*), over een weemoedige en romantisch ingestelde jonge vrouw die slakken en cavia's verzamelt. De festivalvertoning van deze film werd gevolgd door een masterclass stop-motion animatie door Jannah Kips, animatiefilmer en maker van het artwork van Film by the Sea dit jaar.

Lot Vekemans – Masterclass scenarioschrijven

Lot Vekemans verzorgde een masterclass scenarioschrijven, aansluitend op een vertoning van de film *Poison*. Deze aangrijpende verfilming van haar toneelstuk 'Gif' won vorig jaar de Film & Literature Award.

Openluchtvoorstelling

Elk jaar organiseert Film by the Sea Festival gratis toegankelijke openluchtvoorstellingen, gesteund door sponsor Damen en in samenwerking met lokale ondernemer Pier 7. Deze voorstellingen zijn gratis toegankelijk en een cadeautje aan de stad en zijn inwoners. Dit jaar vertoonde Film by the Sea de meervoudige Oscarwinnaar *La La Land* met Ryan Gosling en Emma Stone. De voorstelling op een zwoele nazomeravond werd bijgewoond door 1.800 bezoekers.

VR project Helse machine

Helse Machine is een VR-werk van kunstenaar **Dani Ploeger**, dat tijdens Film by the Sea voor het eerst werd gepresenteerd. Schrödingers kat bezoekt kerncentrales in Europa – hij is levend en dood tegelijk, afhankelijk van waar je kijkt met je VR-bril. Een experimentele virtual reality-film met een dosis poezenhorror, vrij gebaseerd op Erwin Schrödinger en Albert Einsteins correspondentie over het gedachte-experiment in de kwantummechanica, dat bekend staat als “Schrödingers kat”.

Kinderprogrammering

Speciaal voor de jonge bezoekers waren divers films geselecteerd, die ook leuk zijn voor oudere bezoekers. *Lampje* - naar het gelijknamige boek over de elfjarige dochter van een vuurtorenwachter, die een ongeluk veroorzaakt en daardoor haar vader kwijtraakt. Met haar nieuwe vrienden gaat ze naar hem op zoek. Ook was *Lang leve de koningin* te zien, in aanwezigheid van filmmaakster **Esmé Lammers** en hoofdrolspeelster **Monique van de Ven**.

Filmdiner

In samenwerking met lokale ondernemers rond de Oude Markt vertoonde Film by the Sea *Yesterday* van Danny Boyle. De film werd door het slechte weer vertoond in de St. Jacobskerk, waarbij de bezoekers een zesgangendiner voorgeschoteld kregen. Events als deze dragen bij aan de samenwerking met ondernemers en de ambitie om van Vlissingen een bruisende evenementenstad te maken.

Minimal Movies reünie

Met de vertoning van twee films werd het 35-jarig bestaan van de ‘Minimal Movies’ gevierd, in aanwezigheid van makers van toen en nu. Het spits werd afgebeten met de wereldpremière van *How to Survive Hollywood*, een hedendaagse hommage aan de minimal movie van regisseur **Paul Ruven**. Aansluitend werd *Dagboek van een zwakke yogi* (1993) van Pim de la Parra vertoond: een mijlpaal in de Nederlandse filmgeschiedenis, ingeleid door de **Bodil de la Parra**, dochter van Pim de la Parra. Deze met minimale middelen gemaakte zwart-witfilm over twee echtparen die in harmonie met elkaar om lijken te gaan, maar tussen wie irritaties leiden tot grappige en wrede verwickelingen, was nu pas voor het eerst in compleet afgewerkte vorm te zien.

Wilde mossels 25 jaar

Dit jaar vierde het tragikomische speelfilmdebuut van **Erik de Bruyn** zijn 25e verjaardag. *Wilde mossels* werd vertoond in aanwezigheid van Erik de Bruyn en hoofdrolspelers Fedja van Huêt en **Frank Lammers**.

Best of Tegenstroom

Tegenstroom is een jaarlijks festival voor artistieke korte Nederlandse en Vlaamse films dat plaatsvindt in Zeeuws-Vlaanderen. De afgelopen editie vond in juni plaats in Terneuzen en Film by the Sea vertoonde traditiegetrouw een ‘Best of’ selectie, waarbij ook makers aanwezig waren.

The Blues Brothers sing-along

The Blues Brothers vieren hun 45e verjaardag! Tijdens de meezingvoorstelling van deze cultklassieker op zaterdag 20 september, de slotavond van Film by the Sea, werd het publiek opgezweept door master of

ceremonies Barry Black, bijgestaan door Film by the Sea's vaste festivaldiva Nina Beem. Aansluitend vond een swingend liveoptreden plaats van Barry Black and The Blackberries.

Ladies Special

De Ladies Special is niet meer weg te denken bij Film by the Sea. Dit jaar werd *FolleMente* vertoond, inclusief een feestelijke mocktail, een loterij en livemuziek van de Ladies Special Band in de hal van Pathé: een ode aan vrouwelijke artiesten vol dansbare klassiekers en moderne hits. Dit is specifieke doelgroepprogrammering.

Best of Film by the Sea

Als vanouds bood de laatste zondag, 21 september, een kans om alle gemiste festivalhits alsnog in te halen. Winnaars van de diverse competities, de films die het hoogst scoorden bij het publiek en de films die steeds uitverkocht waren, werden vertoond.

Samenwerking, ontmoeting met partners en publiek

Openings- en slotavond & Awards Ceremony

De opening van Film by the Sea is het moment waarop alle betrokken partners – overheden, fondsen, subsidiënten en commerciële relaties – worden uitgenodigd. Tegelijkertijd zijn zowel de openings- als slotavond ook toegankelijk voor het publiek. Film by the Sea hecht eraan deze feestelijke momenten te delen met zoveel mogelijk film liefhebbers en zo de laagdrempeligheid te behouden. De officiële openingsfilm van Film by the Sea was dit jaar de musical *Partir un jour* van **Amélie Bonnin**. Deze film opende eerder dit jaar het filmfestival van Cannes. Slotfilm was *The Penguin Lessons* van **Peter Cattaneo**.

De slotavond werd dit jaar opgeluisterd met een optreden van Barry Black and the Blackberries, die een hommage brachten aan The Blues Brothers.

Tijdens de Awards Ceremony werden meerdere prijzen uitgereikt: de **Film & Literature Award**, de **Prijs van de Jongerenjury**, de **International Student Jury Award** en drie Zeeuwse **Fimprijzen**. De winnaar van de **Publieksprijs** werd na afloop van het festival bekendgemaakt, aangezien het stemmen doorging tot en met de allerlaatste festivaldag.

PZC dag

In samenwerking met mediapartner PZC presenteerde Film by the Sea de eerste PZC dag, waarop drie topfilms uit het festivalprogramma uit het festivalprogramma achter elkaar werden vertoond. De samenwerking met mediapartners als PZC/DPG Media en de bijbehorende commerciële afspraken versterkt de marketing- en communicatiestrategie van Film by the Sea en vergroot het publieksbereik, lokaal en nationaal.

Filmkrantdag

In samenwerking met mediapartner de Filmkrant presenteerde Film by the Sea voor de derde keer een Filmkrantdag, waarop drie door de redactie van de Filmkrant geselecteerde films uit het festivalprogramma achter elkaar werden vertoond. Dankzij de samenwerking met de Filmkrant bereikt Film by the Sea landelijk een belangrijke landelijke doelgroep van film liefhebbers, die regelmatig arthouses bezoekt.

Satelliettheaters en voorstellingen

Film by the Sea is een festival van en voor heel Zeeland. Er is een samenwerking met Zeeuwse en Brabantse bioscopen en filmtheaters, waarvan sommige ook door het jaar heen partner zijn van Film by the Sea. In deze theaters werden meerdere festivalfilms vertoond van donderdag 18 september tot zondag 24 september (in Bergen op Zoom tot en met 24 september). De deelnemende theaters waren Cinema Paradiso/ C-Cinema in

Bergen op Zoom, fiZi in Zierikzee, het Ledeltheater in Oostburg, Podium 't Beest in Goes, Cinema Middelburg en De koning van Engeland in Hulst. Hiermee wil Film by the Sea, toegankelijk zijn en zorgen voor spreiding in de Provincie Zeeland.

De Baaierd

In samenwerking met het Zeeuwse genootschap voor de letteren De Baaierd verzorgde Film by the Sea op woensdag 17 september De Schouw: een presentatie van literaire vijf-minutenfilms van Zeeuwse schrijvers in de meest uiteenlopende vormen en stijlen. Deze films kwamen tot stand gekomen in een drietal workshops onder begeleiding van ervaren professionals. Alle makers waren aanwezig bij de voorstelling om over hun werk te vertellen. Daarnaast stond op de galerij van festivalbioscoop Pathé gedurende het gehele festival een minibioscoop, waar de filmpjes met maximaal drie personen tegelijk bekeken konden worden. De entree was gratis. Op deze manier ontstond een mooie kruisbestuiving tussen jonge schrijvers en filmmakers.

Online programma

In samenwerking met Pathé Thuis presenteerde Film by the Sea ook dit jaar weer een zorgvuldig samengestelde selectie van ongeveer 30 films, die eerder te zien waren tijdens vorige edities van het festival, of die thematisch aansloten bij het huidige festival. Geïnteresseerden die niet in staat waren het festival te bezoeken, konden zo toch deelnemen.

Educatie

Film by the Sea is niet alleen een filmfestival, maar ook een platform dat de kracht van film inzet om te inspireren, te leren en te verbinden. Educatie vormt een vaste pijler binnen de missie van het festival: jonge mensen stimuleren om bewust te kijken, kritisch te denken en via film nieuwe perspectieven te ontdekken. In 2025 kreeg dit educatieve streven opnieuw vorm in een breed programma voor primair, voortgezet en middelbaar onderwijs in heel Zeeland.

Beeldgeletterdheid en mediawijsheid

Een van de kerntaken van Film by the Sea is het bevorderen van beeldgeletterdheid en mediawijsheid bij jonge generaties. Film maakt maatschappelijke thema's invoelbaar en bespreekbaar en biedt leerlingen een creatieve ingang om over de wereld na te denken. In samenwerking met scholen, educatieve partners en filmtheaters door de hele provincie bood Film by the Sea in 2025 een toegankelijk en inspirerend programma dat ruim **8.000 leerlingen** bereikte - meer dan ooit tevoren.

Primair onderwijs

Tijdens de doordeweekse festivaldagen programmeerde Film by the Sea samen met Filmhub Zuid, Cultuurpunt Walcheren, KCE Oosterschelderegio en verschillende filmtheaters een reeks films voor kinderen van 6 tot 12 jaar. Elke voorstelling werd begeleid met lesbrieven en creatieve opdrachten, zodat de filmervaring ook in de klas werd verdiept.

Omdat reizen naar Vlissingen voor veel basisscholen een drempel vormt, werden ook vertoningen georganiseerd in theaters dichterbij huis, zoals in Middelburg, Goes, Zierikzee, Hulst, Bergen op Zoom en Roosendaal. Deze **decentrale aanpak** bleek opnieuw effectief om scholen uit de hele provincie te betrekken.

Het programma sloot aan bij de belevingswereld van de leerlingen en thematiseerde vriendschap, identiteit, moed en duurzaamheid.

- *Dikkie Dik 2: Een nieuwe vriend voor Dikkie Dik* (groepen 1–2) bood een vrolijke kennismaking met thema's als vriendschap en omgaan met verandering.
- *Picknick met taart en andere verhalen* (groepen 2–3) koppelde literatuur en film via bekende prentenboeken.
- *Ernest & Célestine: Op avontuur in Brabbelland* (groepen 4–6) stimuleerde gesprekken over vrijheid, kunst en diversiteit.
- *Red de Jungle* (bovenbouw) maakte milieuthema's en verantwoordelijkheid bespreekbaar.

- *Lampje* (groepen 7–8), naar het bekroonde boek van Annet Schaap, bood een gelaagd verhaal over moed, vriendschap en jezelf durven zijn.

Door de combinatie van filmvertoning, reflectie en lesmateriaal vond de impact niet alleen in de bioscoop plaats, maar ook in het klaslokaal.

Voortgezet en middelbaar (beroeps)onderwijs

Voor het voortgezet en middelbaar onderwijs lag de focus op films, die jongeren uitdagen na te denken over maatschappelijke thema's en persoonlijke keuzes. Met steun van de **Provincie Zeeland** (busvervoer) en in samenwerking met **HZ Cult** en **Movies that Matter** bezochten bijna 3.000 leerlingen het festival.

De films gingen over identiteit, discriminatie, klimaat, sociale media, gezondheid en veerkracht en werden telkens ondersteund door lesmateriaal, nagesprekken of interactieve activiteiten. Een terugkerend succes was de **Shorts Special**, bedoeld voor internationale schakelklassen (ISK) en praktijkonderwijs. Leerlingen zagen korte films als *Bezorgd* (Ruud Satijn) en *King Ridwan* (Sammy Shefa Idris) en namen deel aan een interactieve quiz. Thema's als moed, diversiteit en digitale cultuur stonden centraal.

Voor vmbo-leerlingen werd een speciaal programma samengesteld rond *Iedereen is van de wereld*, met een nagesprek onder leiding van **Nienke de la Rive Box**, met bijdragen van **Derakshan Beekzada** en **Joost Hengeveld** als host. Deze gesprekken boden ruimte voor reflectie en persoonlijke uitwisseling. Daarnaast maakte de Britse film *Scrapper* indruk door zijn herkenbare thema's van rouw, familie en veerkracht. Voor mbo-studenten werd *TKT* vertoond, een film over pesten en mentale gezondheid, aangevuld met *Casting Call* van Sharif Abd el Mawla over identiteit en ambitie. Door de samenwerking met Movies that Matter kregen de filmvertoningen een verdiepende context via gastsprekers, discussies en interactieve elementen.

Bereik en resultaten

Het educatieprogramma van 2025 bereikte in totaal **8.055 leerlingen**, een stijging van **8,3%** ten opzichte van 2024. (7.435 leerlingen)

Primair onderwijs: 5.093 leerlingen (1.061 via Cultuurpunt Walcheren/Vlissingen en 4.032 via satellietlocaties/Bergen op Zoom, Roosendaal, Zierikzee, Hulst, Goes, Middelburg)

Voortgezet en middelbaar onderwijs: 2.962 leerlingen

Dankzij regionale spreiding en samenwerking met lokale filmtheaters bleef het programma laagdrempelig en goed toegankelijk. De steun van de **Provincie Zeeland**, die busvervoer mogelijk maakte, was hierin cruciaal.

Reflectie en betekenis

Het educatieprogramma van Film by the Sea 2025 benadrukte opnieuw de verbindende kracht van film. Jongeren herkenden zich in de verhalen en werden gestimuleerd om na te denken over thema's als solidariteit, duurzaamheid, identiteit en verantwoordelijkheid.

Film by the Sea zocht nadrukkelijk de verbinding tussen film en literatuur – twee kunstvormen die verhalen vertellen, de verbeelding prikkelen en het inlevingsvermogen vergroten. Films als *Dikkie Dik*, *Lampje* en *TKT* brachten lezen en kijken samen en vormden een eerste stap richting structurele samenwerking rond leesbevordering. Met kwalitatieve films, pedagogische begeleiding en een stevig netwerk van regionale partners is een duurzaam educatief fundament gelegd binnen de Zeeuwse cultuureducatie. De groei in deelname, positieve reacties van scholen en blijvende vraag naar filmeducatie tonen aan dat het programma in een duidelijke behoefte voorziet.

Film by the Sea blijft zich inzetten voor **beeldgeletterdheid, mediawijsheid en leesplezier** bij jongeren – met film als middel om te kijken, te leren en te begrijpen.

Industry events

Behalve op een breed publiek van filmliefhebbers, richt Film by the Sea zich ook op filmprofessionals, zowel de gevestigde als de nieuwe/jonge. De volgende industry events vonden plaats in 2025.

Van boek naar doek

Film by the Sea is uniek door de combinatie van film en literatuur. Dit komt goed tot uiting bij het industryprogramma Van boek naar doek, dat Film by the Sea al jaren organiseert en dat filmproducenten en uitgevers bij elkaar brengt. In één op één speed dates wordt onderhandeld over beschikbare verfilmingsrechten en tijdens een gezamenlijke lunch en een afsluitende borrel kan er genetwerkt worden. Van boek naar doek wordt georganiseerd in samenwerking met Shared Stories Rights Agency. Er namen dit jaar in totaal 32 producenten en uitgevers aan deel.

CineZee Industry Day

Tijdens Film by the Sea vond op **vrijdag 19 september** de jaarlijkse **CineZee Industry Day** plaats, een inspirerende dag voor filmmakers, producenten, studenten en professionals uit de (Zeeuwse) filmwereld. Onder leiding van host **Sebastian Hoekman** bood het programma een rijk overzicht van actuele ontwikkelingen, nieuwe projecten en kansen voor makers in Zeeland. Festivaldirecteur **Jan Doense** opende de dag met een korte terugblik op de Zeeuwse inzendingen en de programmalijn Zeeuws Licht. Vervolgens presenteerde **Perry Mulder** (CineZee) de nieuwste initiatieven voor talentontwikkeling en regionale samenwerking binnen **Screen Talent NL**. **Guido Franken** (CineSud) lichtte twee landelijke trajecten toe; DOCvillage en Dutch Film Talents to Cannes, die jonge makers ondersteunen bij hun internationale groei.

Daarnaast kwamen verschillende inspirerende sprekers aan het woord. **Rutger-Jan Cleiren** en **Kasper Mols** van filmmakershub Bruutsterdam vertelden over hun film *Billie's Tale*; **Joris Hoebe** (CineNord) over zijn project 1001 Schermen, dat filmvertoningen terugbrengt naar buurthuizen en lokale zalen. **Maureen Prins** (Playgrounds) presenteerde de Next Writers Meet-Up voor nieuwe scenaristen, en documentairemaker **Susanne Opstal** introduceerde het CineZee PitchLab, waar Zeeuwse makers leren hun filmidee overtuigend te pitchen.

Ook filmeducatie en regionale productie kwamen aan bod. **Daniël Mols** en **Steijn van den Berge** (Filmhub Zuid) gaven praktische handvatten voor samenwerking tussen makers en scholen, terwijl filmmaker **Guido Coppis** (Bijt, IFFR 2024) zijn ervaring deelde met het realiseren en distribueren van een film vanuit de regio. **Helge Prinsen** sprak over haar documentaire *Zeemansvrouwen, een soort vrijheid*, en **Frank van der Horst** (Indyvideo) gaf technische tips over het maken van DCP's.

De dag werd afgesloten met een energieke sessie van **Marco Maas** (*Stunt Base*), die zijn werk als internationaal stuntcoördinator toelichtte. De **CineZee Industry Day** trok **ruim 90 bezoekers** en groeide opnieuw uit tot een belangrijk ontmoetingsmoment voor makers, studenten en partners. Het programma bevestigde de positie van Film by the Sea als platform voor **talentontwikkeling, kennisdeling en creatieve samenwerking in Zeeland**.

Organisatie en uitvoering

Film by the Sea is een stevig gewortelde organisatie in beweging. Al ruim vijftientig jaar is het festival een culturele motor in Zeeland, met een groeiende landelijke uitstraling. In die tijd heeft Film by the Sea zich voortdurend ontwikkeld, artistiek, organisatorisch en in de manier waarop het een divers en groeiend publiek weet te bereiken. Juist die combinatie van vakmanschap en vernieuwing maakt het festival toekomstbestendig en relevant voor nieuwe generaties bezoekers en makers.

2025 was een jaar van transitie, waarin de overname van CineCity, de vaste festivallocatie, door Pathé Vlissingen directe impact had op de organisatie. Waar in eerdere jaren veel operationele taken door CineCity werden uitgevoerd, heeft Film by the Sea in 2025 voor het eerst volledig zelfstandig alle operationele werkzaamheden gedragen: van kaartverkoop en publieksbegeleiding tot floormanagement en ticketcontrole. Dat vereiste flexibiliteit, professionaliteit en een grote mate van wendbaarheid, zeker omdat pas laat duidelijk werd welke faciliteiten en functies beschikbaar zouden blijven. Dat het festival desondanks uitstekend is uitgevoerd en mooie resultaten behaalde, onderstreept de organisatorische kracht van het team én de robuustheid van de organisatie.

Bestuur, Team en nieuwe professionals

Film by the Sea is een erkende culturele ANBI en werkt volgens de Code Cultural Governance. Het bestuur bestaat uit ervaren en onafhankelijke professionals, die hun expertise, maatschappelijke betrokkenheid en toezichtrol combineren.

Het onbezoldigde **bestuur** bestaat uit **Marlene Wickel** (voorzitter), **Michiel de Rooij** (penningmeester), Eva Cossée, Hester Jenkins en, als teken van verjonging, het in 2025 toegetreden bestuurslid **Berbel Lippe**.

De 27e editie stond onder leiding van **artistiek directeur Jan Doense** en **zakelijk directeur Marjan van der Haar**: een complementair duo met brede ervaring in de film- en festivalwereld. Onder hun leiding heeft Film by the Sea een belangrijke professionaliseringslag gemaakt: een zelfstandig kantoor, een eigen ticketingsysteem, een versterkte administratie en een heringerichte organisatiestructuur.

De directie werkt samen met een klein, betrokken kernteam dat jaarrond veelal parttime werkzaam is. Twee functies, de office manager en de programmacoördinator, zijn in dienst en worden sinds 2025 gehonoreerd volgens de fairPACCT-salaristabel voor filmfestivals. Het overige kernteam bestaat uit ervaren gespecialiseerde professionals die veelal als zelfstandigen betrokken zijn.

Door de transitie in 2025 zijn meerdere nieuwe teamleden aangesloten: professionals die voor het eerst met Film by the Sea werkten. Hun frisse blik, professionaliteit en uitstekende aansluiting op de festivalcultuur hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan het slagen van deze editie en bevestigden de aantrekkingskracht van Film by the Sea als organisatie.

Kernteam

Patrick van den Dorpel – Festivalproducent

Kerstin Kambier – Manager marketing & communicatie

Ralph van Zuuren – Programmacoördinatie & programmeur

Claudia Polverosi – Office management & educatie

Norbert Jagers – Salesmanager

Fernando Persijn - Hospitality

Yvonne Bakker – Financiële administratie

Joost Verduin – Finance controller

Onder de artistieke leiding van Jan Doense werkt het programmateam intensief samen aan een veelzijdige en kwalitatief sterke programmering. Elk teamlid scout films en makers vanuit zijn of haar eigen expertise. Het team bestond in 2025 uit **Ralph van Zuuren, Michèle Creemers, Gerlinda Heywegen, Bo van Scheyen, Marloes den Hoed, Bloem van der Linde** en **René Wolf**.

Festivalteam, vrijwilligers en zelfstandige professionals

Het Film by the Sea kan niet bestaan zonder de inzet van ruim honderd vrijwilligers en tientallen ZZP'ers. Hun betrokkenheid, vaak al vele jaren, vormt een belangrijke pijler onder het festival. Voor fondsen en subsidieën is juist dit brede, duurzame draagvlak in de gemeenschap een waardevol signaal: Film by the Sea is een festival dat in Zeeland leeft én gedragen wordt.

Jongeren en talentontwikkeling

Film by the Sea versterkte in 2025 zijn jongerengerichte aanpak door samen te werken met meerdere onderwijsinstellingen. Het festival bood verschillende stageplaatsen en is erkend leerbedrijf voor Scaldia. Mbo-stagiairs maakten deel uit van het productieteam, terwijl studenten van de Willem de Kooning Academie en St. Joost School of Art & Design meewerkten aan randprogrammering en audiovisuele content.

In combinatie met de Jongerenjury, de International Student Jury en het groeiende aantal stagiairs ontwikkelt Film by the Sea zich steeds meer tot een leeromgeving voor jong talent. Jongeren dragen actief bij aan programmering, productie en zichtbaarheid van het festival. Dit vergroot de diversiteit binnen het team, verbreedt het publieksbereik en draagt bij aan de vorming van een nieuwe generatie cultuurmakers die mede richting geeft aan de toekomst van het festival.

Partners, samenwerking en financiering

Film by the Sea is een toonaangevend Zeeuws cultureel evenement, dat opereert op het snijvlak van kunst, economie en samenleving. Het festival werkt intensief samen met partners in uiteenlopende domeinen: van literaire en filmprofessionele organisaties tot sociaal-maatschappelijke instellingen en lokale en regionale ondernemers. De samenwerking met filmmakers producenten distributeurs, sales agents, uitgevers, auteurs en schrijversorganisaties vormt de ruggengraat van het film- en literatuurprogramma. Daarnaast verbinden commerciële partners zich steeds vaker inhoudelijk aan specifieke programmaonderdelen. Een voorbeeld uit 2025 is de samenwerking met **Damen** en **Pier7**, die de buitenbioscoop mede mogelijk maakten en zo bijdroegen aan een gratis toegankelijke festivalervaring voor het Zeeuwse publiek.

Film by the Sea werkt daarnaast nauw samen met lokale en Zeeuwse partners waaronder de **Vlissingse Ondernemerscentrale (VLOC)**, lokale hotels, horecaondernemingen en andere stads- en regiopartners om festivalgasten en bezoekers een warme en complete festivalbeleving te bieden. Deze brede samenwerking weerspiegelt de rol van Film by the Sea als cultureel uithangbord voor Vlissingen en als economische en sociale motor voor de regio. Een overzicht van alle partners is opgenomen in het colofon (zie bijlage).

2025 was ook het jaar waarin de organisatorische transitie van het festival concreet tot stand kwam. Film by the Sea opereert sinds dit jaar volledig zelfstandig, met een eigen kantoor, ticketverkoop en administratie. Deze professionaliseringsslag vergroot de autonomie en transparantie van het festival en versterkt de basis waarop toekomstbestendigheid kan worden gebouwd. Alleen al in 2025 maakte deze structuur het mogelijk om ruim 45.446 bezoeken te realiseren, 8.055 leerlingen te bereiken via educatie, regionale spreiding te blijven garanderen en jonge Zeeuwse makers en vrijwilligers actief bij het festival te betrekken.

Film by the Sea werkt volgens de **Fair Practice Code**. Toch was in 2025 zichtbaar dat veel zelfstandigen meer uren werkten dan financieel konden worden vergoed. Zodra de middelen het toelaten, wil het festival deze situatie structureel corrigeren en recht doen aan de professionele inzet van het team. De inzet van ruim honderd

vrijwilligers blijft daarbij van onschatbare waarde en belichaamt de sterke maatschappelijke betrokkenheid die het festival al 27 jaar kenmerkt.

Het festival 2025 sluit af met een **voorlopig positief resultaat van € 18.907** Film by the Sea beschikt ondanks een jaarbudget van circa € 1 miljoen over een zeer beperkte reserve 2024 (€ 6.797), terwijl vergelijkbare instellingen doorgaans 25-40% van hun vaste lasten aanhouden als continuïteitsbuffer. Dit maakt het festival kwetsbaar voor fluctuaties in inkomsten, voorfinanciering en onverwachte kosten. Het positieve resultaat van 2025 is daarom essentieel om de algemene reserve verder op te bouwen en zo de financiële stabiliteit en continuïteit van het festival te waarborgen.

De **financieringsmix van 2025** toont het ondernemende karakter van het festival:

- Inkomsten overheden: **27,8%**
- Private Fondsen, Sponsors & donateurs: **38,2%**
- Ticket inkomsten: **33,9%**

Met **72,1% eigeninkomsten (privaat geworven en ticketinkomsten)** is Film by the Sea uitzonderlijk ondernemend en toekomstgericht. Tegelijkertijd maakt deze afhankelijkheid het festival kwetsbaar, zeker in tijden van stijgende kosten en niet-geïndexeerde bijdragen. Daarom werkt het festival actief aan diversificatie van inkomsten, het sluiten van meerjarige afspraken én het vergroten van eigen inkomsten.

Strategie voor toekomstbestendigheid

Om zijn maatschappelijke en culturele functie te blijven vervullen, borgt Film by the Sea zijn continuïteit via:

- een evenwichtige financieringsmix en inflatiecorrectie;
- verdere professionalisering en kennisdeling;
- structurele samenwerking met onderwijs, cultuur en bedrijfsleven;
- gerichte investering in jongeren, educatie en talentontwikkeling;
- inzet op duurzaamheid, innovatie en toepassing van culturele codes.

Noodzaak tot verdere versterking

Dankzij de steun van overheden, fondsen, sponsors, partners, donateurs en vrienden heeft Film by the Sea in 2025 opnieuw kunnen laten zien hoeveel artistieke, maatschappelijke en economische waarde het festival voor Zeeland en daarbuiten heeft. Deze brede betrokkenheid maakt het mogelijk om jaarlijks een rijk programma te realiseren, duizenden bezoekers en leerlingen te bereiken en onze regionale verankering te versterken.

Tegelijkertijd blijft het financiële fundament van het festival kwetsbaar. Om de gedeelde ambities op het gebied van dynamiek, samenwerking, professionalisering, regionale spreiding en participatie te blijven waarmaken, én verdere stappen te zetten in de structurele toepassing van fair pay en fair practice, is een geleidelijke versterking van de basisfinanciering wenselijk.

Die versterking is geen doel op zich, maar een middel om de kwaliteit, toegankelijkheid, continuïteit én eerlijke arbeidsvoorwaarden binnen Film by the Sea duurzaam te borgen.

Onze dank

Dank aan alle overheden, fondsen, sponsors, partners, donateurs & vrienden van Film by the Sea voor hun onmisbare steun. Dankzij deze brede achterban blijft het festival een cultureel kompas voor Zeeland en een baken met landelijke uitstraling.

Publiek, marketing en communicatie

In 2025 heeft Film by the Sea stevig ingezet op publieksbereik, digitale groei en een inclusieve benadering van uiteenlopende doelgroepen. De publiekvisie richt zich op brede toegankelijkheid, het aantrekken van nieuwe bezoekers en jongeren het verdiepen van de relatie met de bestaande film- en literatuurliefhebbers.

FBTS Jaar	Aantal vrst	Aantal films	Aantal lange films	Aantal korte films	Aantal Prem. (NL)	Aantal Prem. (import)	Bezoeken VOD*	Bezoeken Totaal Som	Perc t.o.v. jaar daarvoor	Bezoeken PO	Bezoeken VO/MBO /HBO	PO/VO/MBO/HBO
2025	426	174	131	43	57	25	2.530	45.446	9,21%	5.093	2.962	8.055
2024	410	172	127	45	56	27	2.391	41.612	2,44%	4.255	3.180	7.435
2023	400	171	136	35	57	33	1.205	40.620	19,35%	5.651	2.372	8.023
2022	474	130	99	31	50	33	112	34.033	17,06%	4.377	2.584	6.961
2021	514	180	151	29	52	32	1.557	29.074	35,56%	4.408	2.443	6.851

* VOD in 2025 niet meegenomen in aantal bezoeken

De bezoeken namen ten opzichte van 2024 opnieuw toe: van 41.612 naar 45.446 (een stijging van 9,21%). De strandvertoning kon dit jaar weer doorgaan en trok 1.800 bezoekers. De online vertoningen die in 2024 via Pathé Thuis waren inbegrepen zijn dit jaar niet in de bezoekersaantallen meegenomen; de stijging betreft dus enkel fysieke bezoeken, inclusief educatie.

Met een hernieuwde lening van het Blockbusterfonds en dankzij nieuwe barterafspraken met DPG Media (€ 30.000) en Omroep Zeeland (€ 7.500), waren er extra middelen beschikbaar voor marketing en communicatie.

Publiekvisie

Film by the Sea richt zich op vier complementaire publieksgroepen:

- Trouwe bezoekers – vaste filmliefhebbers en literatuurfans die al jaren het hart van het festival vormen.
- Jongeren en nieuwe generaties – bereikt via social media, de Jongerenjury, de International Student Jury en diverse school- en stageprogramma's.
- Light users – bezoekers die via toegankelijke specials zoals Ladies Night en de gratis openluchtvoorstelling worden verleid om het festival te ontdekken.
- Educatie & scholenpubliek – een uitgebreid educatieprogramma voor primair en voortgezet onderwijs, in samenwerking met Filmhub Zuid, Movies that Matter en regionale partners.

Deze aanpak vergroot zowel de betrokkenheid als de diversiteit van het bezoekerspubliek.

Inclusieve programmalijnen

De programmering weerspiegelt de breedte van de samenleving; zoals de film *TKT* voor jongeren over cyberpesten, documentaires over de oorlog in Gaza en Oekraïne.

In 2025 waren er verder nog themalijnen rond:

- verhalen over Nederlands-Indië en het Molukse erfgoed,
- het slavernijverleden (i.s.m. Keti Koti Zeeland),
- LHBTQIA+-thema's,
- de Caribbean Focus,
- en speciale kindervoorstellingen en familietitels zoals *Lampje*.

Daarnaast werd inclusie bevorderd via de gratis toegankelijke buitenbioscoop, een **jongerentarif** van € 8,- en een **samenwerking met de voedselbank** waarbij 150 gratis tickets beschikbaar werden gesteld.

Positionering

Film by the Sea is het grootste regionale filmfestival van Nederland en het belangrijkste nationale platform voor boekverfilmingen. De combinatie van film en literatuur, internationale premières en hoogwaardige curatie geeft het festival een herkenbaar profiel, dat – met een knipoog - wordt omschreven als “Cannes aan de Noordzee”.

Marketingaanpak en innovatie

De crossmediale strategie 2025–2028 richt zich op verjonging, spreiding en digitale zichtbaarheid. De aanpak bestond uit:

- landelijke en regionale advertentiecampagnes,
- samenwerking met City Marketing Vlissingen en Jean Mineur Médiavision,
- mediapartnerships met PZC/DPG Media, Filmkrant en Omroep Zeeland,
- socialmediagroei via Instagram, Facebook en TikTok, in samenwerking met studenten en jonge makers,
- free publicity via Triple P Entertainment en lokale ondernemersnetwerken,
- datagedreven publieksanalyse en doelgroepbenadering.

Deze strategie resulteerde in aanzienlijk meer landelijke én regionale zichtbaarheid.

Zichtbaarheid en publieksbereik 2025

Film by the Sea bereikte in 2025 een zeer groot publiek via pers, advertenties, trailers en online campagnes. De belangrijkste resultaten:

Kerncijfers marketing & media 2025

Digitale advertenties

- DPG Media (landelijk): 2.828.107 impressies – mediawaarde € 80.000
- Omroep Zeeland (regionaal): 200.118 impressies – mediawaarde € 2.001,18

Printadvertenties (DPG Media)

- Landelijk bereik: 2.072.000 – mediawaarde € 82.880
- Zeeuws bereik: 390.000 – mediawaarde € 15.600

Radio & televisie – Omroep Zeeland

- Een maand lang commercials en de festivaltrailer – mediawaarde € 7.400

Social media

- Facebook: +236% weergaven | +364% interacties | +221% volgers
- Instagram: +337% weergaven | +233% bereik | +158% interactie
- Totaal digitaal bereik 2025: 1.848.800 contactmomenten – mediawaarde € 12.041,60

Pers & free publicity (Triple P Media)

- Printbereik: 14.749.769 – mediawaarde € 970.819,33
- Online bereik: 309.121.962 – mediawaarde € 6.182.439,24
- Radio & televisie: 2.386.000 – mediawaarde € 2.912.458

Bioscoopcampagnes (Jean Mineur Mediavision)

- Zomertrailer (47 bioscopen): mediawaarde € 88.253,66
- Festivaltrailer (55 bioscopen): mediawaarde € 110.316

Deze campagnes zorgden gezamenlijk voor brede landelijke exposure onder een filmgericht publiek.

Conclusie

Met zijn publieksstrategie, inclusieve programmering en innovatieve marketing heeft Film by the Sea in 2025 een sterke groei in zichtbaarheid, bezoekersaantallen en publieksdiversiteit gerealiseerd. De forse digitale groei, miljoenen bereiken via media en de landelijke bioscoopcampagnes versterken de positie van Film by the Sea als toegankelijk, toekomstgericht en toonaangevend cultureel evenement.

Het festival bouwt hiermee verder aan duurzame relaties met bezoekers, makers, jongeren en partners en draagt bij aan een levendig en breed gedragen cultureel landschap.

Codes, inclusiviteit, duurzaamheid, toegankelijkheid

Film by the Sea werkt vanuit een solide basis van culturele codes, waaronder de Fair Practice Code, de Code Diversiteit & Inclusie en de Code Cultural Governance. Deze richtlijnen sturen zowel de organisatiecultuur als de manier waarop het festival wordt gemaakt, gepresenteerd en beleefd.

Fair Practice & Fair Pay

In 2025 heeft Film by the Sea verdere stappen gezet in het toepassen van Fair Practice. Medewerkers in dienst werden vanaf mei 2025 gehonoreerd volgens de fairPACCT-salaristabel voor filmfestivals en freelancers werden zo eerlijk mogelijk beloond binnen de beschikbare middelen. De realiteit van een festival dat werkt met een beperkt budget betekent dat veel zelfstandigen méér uren investeren dan financieel kan worden gedekt; het festival blijft zich inzetten om dit in de komende jaren verder te verbeteren.

Fair Practice omvatte ook aandacht voor sociale veiligheid, transparantie en zorgvuldige omgangsvormen. Het privacyreglement, de gedragscode en de samenwerking met Mores droegen bij aan een professionele en veilige werkomgeving.

Governance & organisatiecultuur

Het onbezoldigde bestuur werkte conform de Code Cultural Governance, waarbij deskundigheid, onafhankelijkheid en transparantie centraal stonden. Rollen en verantwoordelijkheden waren helder belegd en er werd actief toegezien op het vermijden van belangenverstrengeling. De instroom van een nieuw bestuurslid zorgde daarnaast voor verdere diversiteit in het bestuur.

Inclusiviteit & toegankelijkheid

Film by the Sea streefde in 2025 actief naar een festival voor een breed en divers publiek. Inclusie en toegankelijkheid kwamen terug in zowel de inhoud als de publieksbenadering. De programmering bood ruimte aan verschillende perspectieven en gemeenschappen, onder meer via thema's rond Nederlands-Indië, Moluks erfgoed, het slavenerfgoed, LHBTQIA+, Caribbean cinema en familieprogrammering. Tegelijkertijd werd gewerkt aan het verlagen van drempels voor festivalbezoek, onder andere via:

- de gratis buitenbioscoop op het strand,
- een jongerentarief van € 8,
- samenwerking met de voedselbank voor gratis tickets,
- gespreide educatievoorstellingen door heel Zeeland.

Daarnaast fungeerde de organisatie als cross-generatieel team, met ruimte voor stagiairs, jonge makers en professionals met verschillende achtergronden. De wens om het team verder te verjongen en te verbreden blijft een belangrijk streven.

Duurzaamheid

Film by the Sea nam in 2025 verschillende praktische stappen op het gebied van duurzaamheid. De inzet richtte zich op het minimaliseren van drukwerk, hergebruik van materialen, bewuster reizen, regionale catering en het

betrekken van lokale leveranciers. Het festival blijft de komende jaren inzetten op verdere verduurzaming van productie, mobiliteit en afvalstromen.

In 2025 zette Film by the Sea betekenisvolle stappen op het gebied van eerlijk werken, diversiteit, inclusie en duurzaamheid. Door deze waarden zichtbaar te maken in zowel de organisatie als de programmering blijft het festival bouwen aan een integere, open en maatschappelijk betrokken festivalpraktijk

Maatschappelijke betekenis en impact

Film by the Sea vervulde in 2025 opnieuw een sterke maatschappelijke rol, zowel regionaal als landelijk. Het festival biedt een inhoudelijk waardevol programma dat bezoekers in aanraking brengt met urgente verhalen, nieuwe perspectieven en internationale filmculturen. Met zijn unieke focus op film én literatuur, themaprogramma's rond actuele kwesties en ruimte voor regionale makers draagt Film by the Sea bij aan culturele verdieping, ontmoeting en verbinding.

Artistieke en inhoudelijke impact

Het festival onderscheidde zich in 2025 door een rijk en relevant programma. Ongeveer 30% van de titels werd speciaal voor Film by the Sea geïmporteerd, waardoor bezoekers films konden zien die elders in Nederland niet beschikbaar zijn. De themalijnen rond o.a. het Nederlands-Indisch erfgoed, het slavernijverleden, LHBTQIA+ en Caribische cinema combineerden filmische kwaliteit met maatschappelijke relevantie.

Film by the Sea blijft voor Zuidwest-Nederland een essentiële toegangspoort tot internationale kwaliteitscinema. Bezoekers gaven in de publieksenquête massaal aan dat het festival waarde toevoegt aan de regio: 96,8% van de ruim 900 respondenten vindt Film by the Sea “zeker” van toegevoegde waarde voor Zeeland.

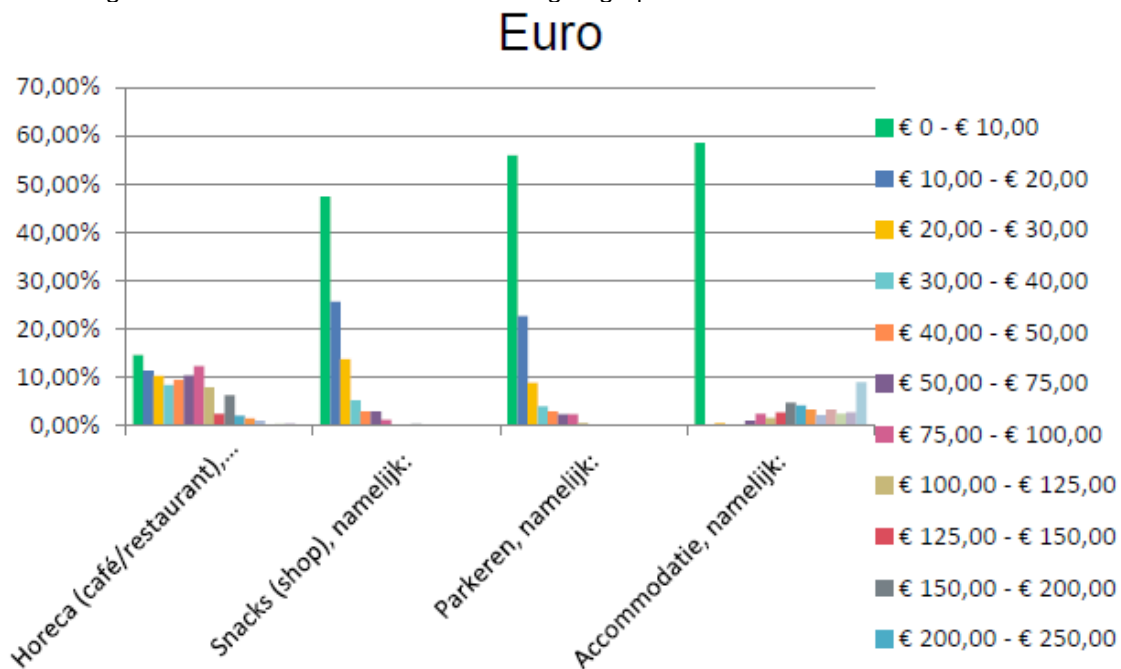
Economische en sociale impact

Film by the Sea draagt ieder jaar substantieel bij aan de lokale economie en werkgelegenheid. Naast de vaste kern van medewerkers waren er in 2025 ruim honderd vrijwilligers en tientallen zzp'ers en creatieve professionals actief. Tijdens het festival verbleven makers, gasten en bezoekers in lokale hotels en maakten zij gebruik van horeca, winkels en vervoersdiensten.

De publieksenquête onder 900 bezoekers laat zien dat het festival duidelijke economische spin-off genereert. Uitgesplitst naar categorieën (horeca, snacks, parkeren, accommodatie) blijkt dat een groot deel van de bezoekers tussen de € 10 en € 40 per bestedingsmoment uitgeeft, met uitschieters naar hogere bedragen bij horeca en accommodatie. Voor veel lokale ondernemers is Film by the Sea dan ook een belangrijke periode van extra omzet en zichtbaarheid.

Film by the Sea 2025 Publieksonderzoek

Aan welke dingen heeft u binnen of buiten het festival geld gependeed?

Daarnaast versterkte het festival de levendigheid van de binnenstad van Vlissingen door samenwerking met de Vlissingse Ondernemers Centrale (VLOC), horecapartners en lokale winkeliers. De speciale menu's, festivalaankleding en activiteiten droegen bij aan een zichtbare en feestelijke festivalbeleving in de stad.

Regionale verankering en brede participatie

Film by the Sea is stevig geworteld in Vlissingen en de regio. Ongeveer de helft van de bezoekers komt uit de directe omgeving, terwijl het aandeel bezoekers van buiten Zeeland blijft groeien. Het festival vervult daarmee zowel een regionale functie (toegankelijk aanbod, spreiding via satellietlocaties, educatie door de hele provincie) als een landelijke functie (grote zichtbaarheid, toename van niet-Zeeuwse bezoekers).

De educatieprogramma's – met 8.055 deelnemende leerlingen in 2025 – versterkten de culturele ontwikkeling van jonge Zeeuwen en brachten scholen uit verschillende gemeenten naar het festival. Met partners als Filmhub Zuid, Movies that Matter, Cultuurkwadraat en de Zeeuwse culturele bemiddelaars bereikt Film by the Sea jongeren die anders minder snel met filmcultuur in aanraking komen.

Toegankelijkheid

Toegankelijkheid is reeds uitgebreid beschreven in het voorgaande hoofdstuk (Codes, inclusiviteit, duurzaamheid en toegankelijkheid). In het kader van maatschappelijke impact benadrukken we dat deze aanpak direct bijdraagt aan het bereiken van nieuwe doelgroepen en het wegnemen van drempels. Dit betreft o.a. het jongerentarief van € 8, de gratis openluchtvoorstelling, distributie van gratis kaarten via de voedselbank, en het spreiden van educatievertoningen over meerdere Zeeuwse steden.

Film by the Sea heeft in 2025 aangetoond dat het festival zowel artistiek, maatschappelijk als economisch van betekenis is. Dankzij een onderscheidende programmering, brede publieksbereik, sterke regionale worteling en een positieve economische spin-off vormt het festival een belangrijke culturele motor voor Vlissingen en Zeeland. De hoge waardering van bezoekers, de groei van het publieksbereik en de stevige lokale samenwerking bevestigen de impact en relevantie van Film by the Sea binnen het culturele ecosysteem.

BATEN	Jaarcijfers 2024	Begroting 6 sep 2025	voorlopig Resultaat 10 dec 2025
Sponsors en donateurs	€ 134.211	€ 147.250	€ 145.237
Vrienden van het festival	€ 31.269	€ 24.500	€ 24.966
Structurele subsidies Overheden	€ 221.986	€ 279.620	€ 280.364
Incidentele subsidies Overheden	€ 64.000	€ -	€ -
Incidentele subsidies van private organisaties	€ 227.306	€ 220.000	€ 220.000
<i>Subtotaal subsidies, fondsen, donateurs</i>	€ 678.772	€ 671.370	€ 670.566
Ticketopbrengsten - filmfestival	€ 242.558	€ 260.278	€ 262.187
Ticketopbrengsten - door het jaar heen	€ 53.937	€ 31.173	€ 51.041
Ticketopbrengst overig	€ 32.884	€ 32.500	€ 33.338
<i>Subtotaal baten uit filmvertoningen</i>	€ 329.379	€ 323.951	€ 346.565
Overige baten	€ 5.359	€ -	€ -
SOM DER BATEN	€ 1.013.510	€ 995.321	€ 1.017.132
LASTEN	Jaarcijfers 2024	Begroting 6 sep 2025	Realisatie 20oct25
Organiseren van filmfestivals	€ 398.093	€ 421.238	€ 409.346
Educatieprogramma	€ 29.850	€ 32.500	€ 33.168
Promotionele activiteiten	€ 101.964	€ 138.456	€ 151.800
<i>Subtotaal Bestedingen aan doelstellingen</i>	€ 529.907	€ 592.194	€ 594.315
Personeelskosten	€ 394.149	€ 301.247	€ 298.900
Algemene kosten	€ 49.041	€ 81.880	€ 85.368
Afschrijvingen	€ -	€ -	€ -
Overige kosten	€ 14.503	€ 15.000	€ 15.000
	€ 457.693	€ 398.127	€ 399.268
SOM DER LASTEN	€ 987.600	€ 990.321	€ 993.582
SALDO VÓÓR FINANCIËEL RESULTAAT	€ 25.910	€ 5.000	€ 23.549
<i>Saldo van financiële baten en lasten</i>	€ 3.712	€ 5.000	€ 4.642
EXPLOITATIERESULTAAT	€ 22.197	€ 0	€ 18.907

Toelichting Voorlopig Resultaat 2025* & Reservebeleid

Film by the Sea heeft in 2023 en 2024 gewerkt aan financieel herstel. Per 31 december 2024 is het eigen vermogen weer positief (€ 6.797), opgebouwd uit een provinciale egaliseringsreserve (€ 14.503) en een negatieve stichtingsreserve (- € 7.706). Ondanks deze vooruitgang blijft de organisatie financieel kwetsbaar door afhankelijkheid van jaarlijkse subsidies en fondsen, wisselende publieksopbrengsten, voorfinanciering van kosten en beperkte ruimte binnen de rekening-courant. Een toekomstbestendig reservebeleid is daarom noodzakelijk.

* Alleen significante afwijkingen boven € 10K t.o.v. 2024 en begroting 2025 worden toegelicht.

Resultaat

Het Voorlopig Resultaat 2025 bedraagt € 18.907 positief.

Baten

Subsidies, fondsen en donateurs

- Geen relevante afwijkingen t.o.v. 2024 en begroting 2025.

Ticketopbrengsten

- De omzet door het jaar heen bleef stabiel, ondanks onzekerheid over de continuïteit vóór het festival.
- De festivalweek liet een duidelijke groei zien: +€ 17.000 t.o.v. 2024, mede door prijsaanpassingen naar landelijke standaard.

Lasten

Marketing & promotie

- Stijging van € 50.000 t.o.v. 2024 en verhoging van € 13.000 t.o.v. begroting, door inzet op digitaal en social media en nieuwe barterafspraken € 37.500 van DPG en Omroep Zeeland).
- Verschuiving naar digitale en social-media-activiteiten, minder drukwerkkosten.

Personeelskosten

- Daling van € 110.000 t.o.v. 2024, waarin veel extern Pathé/CineCity-personeel werd ingehuurd.

Algemene kosten

- Stijging van € 36.000, o.a. door extra administratieve ondersteuning en verwerking van de provinciale egaliseringsreserve binnen deze post.

Noodzaak Reserveopbouw

Ondanks een begrotingsomvang van circa € 1 miljoen beschikt Film by the Sea over een zeer beperkte reserve. Waar vergelijkbare culturele instellingen een continuïteitsreserve van 25-40% van hun vaste lasten aanhouden, heeft Film by the Sea slechts een minimale buffer van € 6.797. Dit maakt de organisatie kwetsbaar voor terugvallende ticketinkomsten, wijzigingen in subsidiebeleid, hogere voorfinanciering en onverwachte kosten. Het positieve resultaat van 2025 is daarom nodig om de algemene reserve stapsgewijs te versterken. Een solide reserve biedt financiële stabiliteit, maakt strategische keuzes mogelijk en waarborgt de kwaliteit en continuïteit van het festival in een sector die sterk afhankelijk is van externe financiering.

Het filmfestival noteerde **45.446 bezoeken**, een stijging van 9,2 % ten opzichte van vorig jaar. De recette steeg met 8,8%.

Het **educatieprogramma** voor primair en voortgezet onderwijs groeide door naar 8.055 deelnemers - een toename van 8,3% vergeleken met vorig jaar

De **waardering** van de films was hoger dan ooit. De beoordeelde films kregen een 4,2 of meer op een schaal van 1 tot en met 5.

De **gratis** buitenbioscoop op het strand verwelkomde ruim 1.800 bezoekers. Bovendien zijn 150 vrijkaarten verstrekt via de voedselbank.

Door heel Zeeland vonden ruim 527 voorstellingen plaats.

De **best bezochte film** van het festival was een vrouw als Monique, gevolgd door Downton Abbey: The Grand Finale en Zeemansvrouwen, een soort vrijheid, de **martieme** documentaire van in het Zeeuws Licht programma.

Vier **filmgesprekken** belichtten de Ned-Indië Geschiedenis, het slavernijverleden, cyberbullying en het Gaza-conflict.

Publieksfavorieten de top 3: de speelfilm Nawi: gevolgd door de kindervoorstelling Lampje en de documentaire over de oorlog in de Gaza-strook. Put Your Soul on Your Hand and Walk.

Met de inzet van ruim 100 regionale **vrijwilligers** en 4 **stagiaires** werd het festival vóór en tijdens de editie krachtig ondersteund.

Het **Zeeuws Licht-programma** ontving een recordaantal van 50 inzendingen – een groei van maar liefst 47% ten opzichte van 2024

In de periode van tien dagen zijn 38 Zeeuwse films in **première** gegaan

In totaal hebben **477 vrienden** en **53 commerciële partners** het festival ondersteund.

Films draaiden op **zes locaties in Vlissingen** én in **zeven satellietsteden** door de hele provincie.

ZEELAND

Ruim 26% van de bezoekers reist **van buiten Zeeland naar het festival**.

57 premieres
25 eigen import
43 korte films
131 lange films
16 documentaires

Interviews op landelijke radio en televisie bereikten in totaal **2.386.000 luisteraars en kijkers**.

De Zomer Trailer “Vlissingen” draaide vier weken lang in 47 bioscopen. De festival trailer was vijf weken te zien in 55 bioscopen

De **totale mediawaarde** van pers, radio en tv, digitale en social media en bioscopen steeg enorm en bedraagt € 12.300.166,50

Er verschenen **110 interviews** in de landelijke pers over Film by the Sea in Vlissingen, waaronder publicaties in **48 dagbladen** met een gezamenlijke oplage van **14.749.769 lezers**.

TEAMLIJST

De 27e editie van Film by the Sea 2025 wordt georganiseerd door

Marlene Wickel (voorzitter), Michel de Rooij (penningmeester),
Eva Cossée, Hester Jenkins, Berbel Lippe
Bestuur - stichting Film by the Sea

Jan Doense - Artistiek directeur
Marjan van der Haar - Zakelijk directeur

Patrick van den Dorpel – Festivalproducent
Kerstin Kambier - Marketing en communicatiemanager
Ralph van Zuuren - Programmacoördinatie
Claudia Polverosi - Office management & Educatie
Norbert Jagers – Salesmanager
Yvonne Bakker -Financiële administratie
Joost Verduin - Finance controller
Milan Ueffing - Fondsenwerving
Siene Verbeek - Randprogrammering
Fernando Persijn - Hospitality
Lousia Heijboer - Vrijwilligerscoördinatie en ticketmanagement
Caju Muller - Vrijwilligerscoördinatie en ticketmanagement
Sasja Agterhuis - Social Media (intern)
Julie Verdonk en Elise Boon - Marketing (interns)
Kyra Enting - Film & fotografie (intern)
Nannah Smit - Floormanager
Sharon Leijnse - Floormanager
Jolanda Crielaart - Floormanager

Ralph van Zuuren, Michèle Creemers, Gerlinda Heywegen, Bo van Scheyen,
Marloes den Hoed, Bloem van der Linde, René Wolf
Programmering

Triple P Entertainment - Pauline Verhoeven Stefan van Erp, Maud Hekman
Pers & publiciteit

Carien Gorter - Online marketing

Liesbeth Wolterbeek, Perry Mulder, Rob Maaskant, Bo van Scheyen, Robin Duim
Jurybegeleiding

Mart Jansink, Marcel Blanchard, Pascal Schweertman, Henk Tjoonk
Techniek film en geluid

Arnold Ruijten
Art direction locatie

Jannah Kips - Artwork design

Bruutsterdam - AV content & grafisch design

Linn Voet - vormgeving

Britt Hoencamp - Videograaf & trailers

Lex de Meester - Fotografie

Nina Beem, Barry Black & Entertainment

Eva Bonneur - sponsor brochure & poster artwork

Maricke Nieuwkoop, Nicole Santé, Phil van Tongeren, Anna van Praag
Teksten

Willem Jan Gasille, Wendy Tjalma - Filmvertalingen

Team Pathé Vlissingen & Team CineCafé

Dank aan alle distributeurs, sales agents & filmmakers
voor het beschikbaar stellen
van hun films

Dank aan alle overheden, fondsen, sponsors, partners, donateurs & vrienden
van Film by the Sea voor hun onmisbare steun

Dank aan onze (inter)nationale partnerfestivals voor de fijne samenwerking

En 'last but not least': heel veel dank aan ons team van vrijwilligers
Zonder jullie geen festival!!

Dit notitieboekje wordt u mede aangeboden door het

Geoffrey Donaldson Instituut
Dorpsstraat 612
1723 HK Noord-Scharwoude

www.donaldsoninstitute.nl

 <p>1 Nawi 4.88 Gisteren: 1</p>	 <p>6 Jouer avec le feu 4.70 Gisteren: 1000 ▶</p>
 <p>2 Lampje 4.82 Gisteren: 2</p>	 <p>7 Crossing, The 4.64 Gisteren: 8 ▶</p>
 <p>3 Put Your Soul on Your Hand and Walk 4.81 Gisteren: 3</p>	 <p>8 Penguin Lessons, The 4.63 Gisteren: 8</p>
 <p>4 Mr. Nobody Against Putin 4.8 Gisteren: 4</p>	 <p>9 Heldin 4.62 Gisteren: 1000 ▶</p>
 <p>5 13 jours, 13 nuits 4.73 Gisteren: 5</p>	 <p>10 Green musketeer 4.61 Gisteren: 10</p>

FILM BY THE SEA WORDT MOGELIJK GEMAAKT DOOR:

FONDSEN EN SUBSIDIËNTEN

PARTNERS

02

FILM BY THE SEA DANKT ALLE OVERHEDEN, FONDSEN, SUBSIDIËNTEN, PARTNERS, SPONSORS, SAMENWERKINGSPARTNERS, VRIENDEN VAN FILM BY THE SEA EN DONATEURS VOOR HUN BIJDRAGEN.

In samenwerking met: Albuward, Awards met dank aan de erven Aal Veldhoen, Blankenburgh Wonen en Slapen, Bloemisterij Wisse, Bob Autowas, Boekhandel 't Spui, Bruusterdam, Brasserie BLVD, Café Restaurant Seif, CineZee, Cultuurkwadraat, Cultuurpunt Walcheren, CZAV / Agri Snelbank, De Ambachtserie, De Boasend, De Dichter, DeltaSafe Security Service BV, Dental Clinics, Douriein, Filmhub Zuid, Flower-World, Gastrobar Santé, Hotel-Café-Restaurant Solskin, Jennah Kips, Justus Advocaten, KCE Oosterschelderegio, Kati Kati Zeeland, Keurslagerij Gillissen CV, Kunst 92, Lineage Vlissingen, LMG, Markt45 Kitchen & Bar, Media58, NAPA, Medbase, Nina Beem Entertainment, Online Succes 4U, Pathé thuis, Rabobank, Royal Flush Vlissingen, Santé restaurant, Scheide Exotisch, Sec Catering, Shared Stories Rights Agency, Sligro, Solf restaurant, Stichting Klassieke Muziek Vlissingen, Stichting Toonbeeld, Studio Vrij, Triple P Entertainment, University College Roosevelt, Veldsink Adviesgroep, Veiligheidscentrum Zeeland, Vlissingen Retsverhuur, Vlissingse Ondernemers Centrale, Voedselbanken Walcheren, ZB | Bibliotheek van Zeeland, Zeeland Film Commission, Zeeuws Cultuur Overleg, Zeus Hoenderop

Distributeurs: 18K FILM, Amstelfilm, Arti Film, Bantam Film, Cherry Pickers Film Distributie, Cineart Nederland, Imagine Film Distributie Nederland, In The Air, J&J Films, Vedette, Lumière, M&N Film Distribution, MOODOO Film Distribution, ND Pictures, O'Breather Film Distributie, Paradijs Entertainment Nederland, Pink Moon BV, Piece of Magic OM Benelux, Reveal Films, September Film Distribution, Searchers, Universal Pictures International

Filmfestivals: Barcelona - Sant Jordi International Film Festival, Cinekid, Curaçao International Film Festival, Filmfestival Oostende, Internationaal Film Festival Gorinchem, Internationaal Filmfestival Assen, Leiden International Film Festival, Movies that Matter, Norwegian International Film Festival Høugesund, Noordelijk Film Festival, Tegenstroom

Locatiepartners: Cinema Paradijs/C-Cinema Kiek in de Pot Bergen op Zoom, Cinema Middelburg, fzi Zierikzee, Jazz by the Sea, Koning van Engeland Hulst, Ledeltheater Oostburg, Maritiem Museum Zeeland, Pathé Vlissingen, Podium 't Beest Goes, Podium de Piek, Sint Jacobskerk, Filmtheater/Scheidehoef

SPECIALE DANK AAN ONZE VRIJWILLIGERS & TEAMLEDEN.

DANKZU JULIE STEUN MAKEN WE FILM BY THE SEA 2025 MOGELIJK.

Deze programmakrant is mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van Stichting Moerman Promotie Vlissingen, Stichting van de Sande Vlissingen en het Van de Valde publicatiefonds.

Design door Bruusterdam (Linn Voet & Jesse Timmermans)
 Blokkenschema: Louisa Heijboer

FILM BY
THE SEA